

FIIA 13/2011

COMMENT

Timo Behr

Tutkija

Ulkopoliittinen instituutti

Suomenkielinen käännös: Juha Mäkinen

Demokraattisesti jakautunut > Islamistien ja sekularistien välinen juopa on haaste Pohjois-Afrikan maiden demokratisaatioprosessille

Maltillisten islamistien voitto Tunisian ensimmäisissä demokraattisissa vaaleissa voi merkitä uutta alkua arabimaiden politiikalle. Toisaalta se voi myös olla merkki islamistien ja sekularistien välisten ristiriitojen kärjistymisestä. Euroopan tulee varoa vanhojen virheiden toistamista ja jakolinjojen vahvistamista.

Tunisiassa lokakuun 23. päivänä pidetyt perustuslakineuvoston vaalit olivat menestys. Kuukausia jatkuneen epävarmuuden ja epävakauden jälkeen tunisialaiset saapuivat sankoin joukoin vaaliurnille. Äänestysprosentti nousi lähes 70:een, mikä pyyhki pois pelot siitä, että sekasortoinen siirtymäkausi olisi vienyt tunisialaisilta uskon vallankumouksen saavutuksiin.

Vaalijärjestelyt olivat varsin sujuvat, ja Etymän mukaan vaalit olivat vapaat ja rehelliset. Tunisian vaaleja voidaan pitää kannustavana esimerkkinä alueen muille maille. Läntiset asiantuntijat ja markkinat ovat kuitenkin reagoineet hermostuneesti maltillisen islamistisen al-Nahda -puolueen odotettua suurempaan, noin 40 prosentin äänisaaliiseen. Onkin syytä kysyä, miten al-Nahdan valta-asema vaikuttaa Tunisian politiikkaan. Entä mitä Tunisian vaalien pohjalta voidaan odottaa tapahtuvan alueen muissa maissa?

Al-Nahda oli syrjässä Tunisian politiikasta yli 20 vuoden ajan, sillä se kiellettiin syrjäytetyn presidentin Zine el-Abidine Ben Alin kaudella. Puolueen johtaja Rašid al-Ghannuši palasi maanpaosta vallankumouksen jälkeen, ja siitä lähtien al-Nahdan kannatus on noussut ilmiömäisesti.

Al-Nahdan suosio on kiintoisa ilmiö, sillä Tunisia on ollut arabi-

maailman sekularistisin valtio. Vaikka al-Nahda oli kielletty pitkän ajan, se on onnistunut rakentamaan ripeästi itselleen ruohonjuuritason puolueaktiivien ja tukijoiden verkoston. Puolueen kannatus on suurinta maaseudulla ja köyhien keskuudessa, mutta se on myös pyrkinyt vakuuttamaan Tunisian eliitin siitä, ettei se uhkaa heidän maallistunutta elämäntapaansa. Al-Ghannuši on toistuvasti verrannut al-Nahdaa Turkin Oikeus ja kehitys -puolueeseen (AKP). Al-Nahdan vaaliohjelmassa luvataan rakentaa Tunisian moderni ja demokraattinen yhteiskunta. Puolueen johtohahmot ovat myös korostaneet tukevansa naisten oikeuksia ja tasa-arvoa sekä tuominneet moniavioisuuden.

Al-Nahdan nousu on joka tapauksessa merkinnyt Tunisian politiikan kärjistymistä. Vaalit siirrettiin heinäkuusta lokakuuhun, puoluerahoitukseen tehtiin rajoituksia, ja viime vaiheessa sekularistiset puolueet yrittivät rajoittaa perustuslakineuvoston valtaa. Al-Nahdan leirisä kaikki nämä nähtiin sitä vastaan suunnattuina ja epäoikeudenmukaisina tekoina. Asiaa ei auttanut seäkään, että osa sekularistipuolueista kävi vaaleihin negatiivisella kampanjalla, jossa pyrittiin leimaamaan al-Nahda vaaralliseksi ääriliikkeeksi. Sekularistipuolueet ovat syyttäneet

al-Nahdaa kaksin kortein pelaamisesta ja muistuttaneet sen tukeneen aiemmin Iranin vallankumousta sekä nostaneet esiin al-Ghannušin äskeiset lausunnot, joissa tämä vaikutti kannattavan islamilaisen kalifaatin jälleenperustamista. Lisäksi sekularistipuolueita mietityttää, jakaako al-Nahdan kenttäväki puolueen johdon maltillisuuden; näitä huolia ovat vahvistaneet väkivaltaisiksi äityneet salafisti-liikkeen mielenosoitukset.

Uskonnollisten ja maallisten poliittisten liikkeiden kahtiajaon kärjistymisen on todellinen haaste vaaleissa valitulle neuvostolle, jonka tärkein tehtävä on luoda Tunisiaan uusi perustuslaki. On mahdollista, että islamistien ja sekularistien välinen juopa syvenee entisestään, kun perustuslakineuvostossa käsitellään uskonnon asemaa tunisialaisessa yhteiskunnassa. Huolestuttavana merkkinä tästä voidaan pitää äskettäisiä hyökkäyksiä al-Nahdan päämajaan Sidi Bouzidissa. Mikäli jännitteet kiristyvät, voi Tunisian länsimielinen, ranskankielinen eliitti luopua sitoutumisestaan maan demokratisoimiseen.

Perustuslakineuvoston valtuuksia ei ole tarkasti määritelty, mikä voi johtaa kiistoihin paitsi neuvoston tehtävästä, myös uuden hallituksen valtuuksista. Tämä ei vielä välttämättä uhkaa demokratisaatiota.

Käyntiosoite
Ulkopoliittinen instituutti
Kruunuvuorenkatu 4 00160 Helsinki
Postiosoite
Ulkopoliittinen instituutti
PL 400 00161 Helsinki
Puhelin
+358 (0)9 432 7000
Fax
+358 (0)9 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

Perustuslakineuvosto voi myös toimia sovittelijana elimenä pakottaessaan eri osapuolet toimimaan yhdessä. Parhaassa tapauksessa tämä voi ajan myötä auttaa luomaan terveen poliittisen kulttuurin, josta muut alueen maat voivat ottaa mallia.

Tunisian vaalien pohjalta voidaan vetää ainakin kaksi johtopäätöstä koskien arabimaailman lähitulevaisuutta.

Ensinnäkin, vaikka arabikevään vallankumoukset onnistuivat eräissä maissa kaatamaan vanhan vallan, eivät ne ole toistaiseksi onnistuneet luomaan uutta poliittista kulttuuria. Arabimaiden politiikkaa määrittää edelleen jako islamistisiin ja sekularistisiin liikkeisiin. Kuten aiemminkin, sekularistiset puolueet ovat hajanaisia ja rakentuvat yleensä yksittäisten vahvojen persoonien ympärille. Islamistiset liikkeet taas ovat ainoita organisoituja ryhmiä, joilla on takanaan laajempi kansansuosio. Tunisian vaalit voivat vielä osoittautua ensimmäiseksi askeleeksi tämän kahtiajaon ylittämiseksi, mutta uuden poliittisen kulttuurin luominen on haastava tehtävä, joka vaatii kärsivällisyyttä ja kompromisseja.

Toiseksi, vaikka islamistipuolueet eivät olleet arabikevään kansannousuissa keskeisessä roolissa, ne näyttävät nousevan vahvimiksi tekijöiksi vallankumousten jälkeisellä poliitti-

sella kartalla. Merkkejä vastaavasta kehityksestä on Tunisian lisäksi saatu Libyasta, Egyptistä ja Syyriasta.

Euroopalle tämä kehitys merkitsee suuria haastetta. Euroopan ei kannata valita puoliaan arabimaiden sisäisissä ristiriidoissa, vaan pyrkiä mieluummin toimimaan sillanrakentajana eri osapuolten välillä. Muutoin Eurooppa voi heikentää omaa vaikutusvaltaansa ja vahingoittaa arabimaiden pyrkimyksiä luoda tasapuolinen poliittinen kulttuuri. Islamistien ja sekularistien välisten ristiriitojen kärjistyminen on suurin haaste alueen demokratisoitumiselle.